

4.1 METODY DISKUSNÍ

Diskuse je taková výuková metoda, jejíž podstatou je komunikace mezi učitelem a žáky i žáky navzájem. Při komunikaci dochází k oboustranné výměně názorů, argumentů, zkušeností a pomocí ní žáci nalézají řešení daného problému. Základní charakteristikou diskuse je vzájemné kladení otázek a podávání odpovědí mezi všemi členy skupiny, je to tedy jinými slovy rozprava, při které dochází k výměně názorů, zkušeností a informací (Pecina, 2008).

Přínos této metody spočívá kromě nastolení myšlení nad učební látkou u žáků také v tom, že se rozvíjejí jejich komunikační schopnosti, vyjadřování vlastních názorů, schopnost argumentace, ale i schopnost tolerovat názor jiného. Velkým přínosem užití diskusní metody je, že umožňuje žákům vyjádřit svůj názor a vyslechnout názor ostatních, čímž i vzájemně korigují své představy o daném problému.

Moderátorem diskuse může být nejen učitel, ale i schopný, ve třídě dominující žák s dobrými komunikativními schopnostmi, který dohlíží na to, aby se dostali ke slovu všichni žáci, aby si účastníci neskákali do řeči, neosočovali se, mluvili pokud možno krátce a srozumitelně. Na konci diskuse moderátor vyzvedne hodnotné příspěvky, shrne a zopakuje dosažené výsledky. Při použití této metody má učitel funkci řídící. Aby byla tato metoda efektivní, je třeba pokládat širší otázky než při rozhovoru.

Diskuse je výuková metoda, která na to, aby probíhala efektivně, klade na účastníky jisté požadavky: kupříkladu aby se věnovali tématu, respektovali se navzájem, byli schopni naslouchat argumentům druhého a snažili se je pochopit a nevstupovali si do řeči, nikoho z diskuse nevyklučovali.

Podobnou metodou jako diskuse je debata, která se od diskuse liší v tom, že je více rétorická a klade menší důraz na věcnost a argumentaci. Debata je na středních a vysokých školách poměrně často používanou metodou, která má původ v anglosaských zemích, ale dnes již se dostala i do výuky v našich školách. Existují také různé soutěžní debaty.

Například **Debata typu Karl Popper**, jež je pojmenována po známém anglickém filozofu Karlu Popperovi. Zde soutěží dva tříčlenné týmy, které se přou o platnost jisté teze (např. „Každá společnost může fungovat na demokratických principech“). Řečníci afirmativního týmu musí definovat, jak tuto tezi chápou a jak chápou pojem demokracie, a dále musí předložit argumenty, které podporují platnost teze. Úkolem konkurenčního negativního týmu je zpochybnění argumentů a platnosti teze.

Řečníci obou skupin se vzájemně střídají a mezi jednotlivými projevy si mohou brát čas na přípravu (afirmace celkově pět minut, negace sedm minut).

V dalším kole debaty si řečníci navzájem kladou otázky, jimiž mají zpochybnit argumenty soupeřícího týmu, v posledním kole shrnou řečníci průběh debaty a snaží se o obhajobu práce svého týmu, kdy mají ukázat kvality argumentace svého družstva. O výsledku soutěže rozhodují rozhodčí na základě kvality a váhy předložených argumentů či jejich vyvrácení.

Tato soutěž se ujala v České republice v celostátní soutěži nazvané Debatní liga a na mezinárodní úrovni v soutěži na akci IDEA Youth Forum. Další debatní soutěží, jež obsahuje prvky z debaty Karl Popper, ale její podoba je zjednodušena tak, aby byla vhodná pro mladší žáky, je Dětská debatní liga.

Diskuse může mít několik variant:

1. Diskuse ve spojení s přednáškou

Diskuse ve spojení s přednáškou se používá ve výuce velice často. Může být zařazena před přednáškou, zde má funkci motivační, v průběhu přednášky, pak je jejím cílem vzbudit pozornost žáků a je zpětnou vazbou pro učitele, a po přednášce, kdy slouží ke shrnutí, upevnění a procvičení právě probrané látky a přednášejícímu vytváří zpětnou vazbu (Kotrba, Lacina, 2007).

2. Diskuse na základě tezí

Před samotnou diskusí je nutné samostudium zadaných tezí (hlavních myšlenek), nejčastěji motivů pro založení, používání určité věci či hledání kladů určitého jevu. Tato forma diskuse se využívá při aplikaci, procvičování učiva a je vhodná spíše pro větší kolektiv žáků či studentů (Kotrba, Lacina, 2007).

3. Panelová diskuse

Panelová diskuse je diskuse, které se účastní žáci i přizvaní odborníci na dané téma. Na začátku diskuse vyjádří každý odborník své stanovisko k danému tématu pomocí krátké prezentace a po vystoupení všech odborníků následuje diskuse (Maňák a kol., 1997).

4. Phillips 66

Tato metoda je nazvaná podle jejího autora a číslo 66 se vztahuje k vlastní metodice této metody. Studenti jsou rozděleni do skupin po šesti, v nichž diskutují na určité téma šest minut. Po každém diskusním kole je zvolen mluvčí, jenž představí výsledek diskuse, tedy řešení, a diskutuje o něm s ostatními mluvčími, kteří sedí odděleně u jednoho, nejlépe kulatého stolu. Je doporučováno výsledky diskuse sepisovat na papír, aby se mluvčímu lépe hovořilo a mohl se držet osnovy. A také aby v průběhu diskuse nemohli

diskutující svá stanoviska měnit (Ouroda, 2000). Mohou následovat další diskusní kola, tj. mluvčí se vrátí zpět do svých skupin a dále diskutují ve skupinách. Závěrečné řešení se provádí v plénu všech a moderuje ho již učitel (Kotrba, Lacina, 2007).

5. Hobo metoda

Na začátku práce s touto výukovou metodou zadá učitel žákům určitý problém, který si žáci sami prostudují v dostupné literatuře, na internetu nebo ho prodiskutují s učitelem. Výsledkem této fáze je písemně zpracovaná příprava. Následně se studenti rozdělí na dvě skupiny, jedna skupina představuje předkladatele návrhu a druhá oponenty. Každá skupina se snaží pomocí argumentů přesvědčit druhé o svém názoru. Diskusi zakončí sám učitel (Kotrba, Lacina, 2007).

PŘÍKLAD 1: Diskuse o trestu smrti

Jako příklad Hobo metody může být diskuse o trestu smrti. Žáci jsou rozděleni do dvou skupin, první skupina zastává názor „pro schválení trestu smrti“ a druhá skupina „proti trestu smrti“. Tento příklad je vhodný jako Hobo metoda, neboť na daný problém neexistuje jednoznačný názor.

PŘÍKLAD 2: Aktualizace pohádek aneb Mají nám pohádky co říci?

Pro názornou ilustraci diskusních metod uvedu nyní ukázkou, která je čerpána z knihy *Dvakrát měř, jednou řež* autorky Petry Morvayové a Dany Moree (2010). V této ukázce je diskuse propojena s dalšími výukovými metodami, s prací s textem a skupinovou výukou.

Organizace hry:

1. Učitel s žáky přečte pohádku (např. Perníková chaloupka). Při čtení textu společně sledují rozhodování postav, hledají situaci, v které k zásadnímu rozhodnutí došlo, co toto rozhodnutí přineslo a eventuálně, co by se stalo, kdyby se postavy rozhodly jinak.
2. Pak následuje diskuse, při níž učitel společně s žáky hledá paralely se současnými tématy. Na příkladu Perníkové chaloupky se můžeme zaměřit na aspekt rodičů, kteří opustí své děti, rozmanité důvody, které k tomu mohou vést, apod.
3. Pak následuje skupinová práce. Žáci jsou rozděleni do skupin a všechny skupiny obdrží stejný úkol, tj. přenést přečtený příběh do současnosti.
4. Nakonec jednotlivé skupinky představují před celou třídou své příběhy a po každé prezentaci následuje diskuse o tom, v čem se z hlediska hodnot aktualizované příběhy jednotlivých skupin liší.

PŘÍKLAD 3: Zodpovědnost za nenarozený život

Další velmi dobrou ukázkou diskuse je diskuse na téma zodpovědnost za nenarozený život, která je čerpána z webových stránek www.rvp.cz a jejíž autorkou je Anna Doubová (Doubová, online). Tato inspirace pro výuku vhodně propojuje výukovou metodu diskuse s výukovou metodou práce s textem. Jedná se o tyto texty: báseň Jiřího Wolkerla *Balada o nenarozeném dítěti* a ukáзка z knihy Lenky Lanczové *Past na kočku*.

Hlavní činností žáků je diskuse k dané problematice. Nejprve se s žáky diskutuje o tematice potratu, učitel dbá na to, aby se do diskuse zapojil každý a vyslovil k dané problematice svůj názor.

Poté žáci pracují s texty, v nichž se probírá diskutované téma. Vyslechnou si ukázky, které jsou tvořeny prózou i poezií, a po poslechu textů vyhodnotí text a převypráví danou životní situaci vlastními slovy, zdůvodní rozhodnutí jednajících a vysloví vlastní názor na jejich jednání.

PŘÍKLAD 4: Holocaust Romů – práce s příběhem Jaroslava Heráka

Jako příklad výuky, v níž je vhodně použita výuková metoda diskuse, uvádím následující vzorovou hodinu, která je čerpána z webových stránek www.rvp.cz. Autorkou této inspirace do výuky je Kamila Nevludová (Nevludová, online).

Popsaná ukáзка žákům představuje pronásledování Romů v průběhu druhé světové války prostřednictvím konkrétního příběhu romské rodiny z Luhačovic a slouží jako úvodní informace o holocaustu.

Organizace hry:

1. Na začátku vyučovací hodiny začneme krátkým brainstormingem na pojem holocaust.
2. Pak jsou žáci rozděleni do čtyřčlenných skupin, ve kterých budou dále pracovat samostatně. Žáci lokalizují na mapě město Luhačovice a prohlédnou si fotografii tehdejšího romského osídlení, diskutují nad tehdejším způsobem života romských rodin. Své myšlenky zapíší na připravený papír.
3. Pak se žáci zaměří na fotografii rodiny Emila Heráka z roku 1940 a fotokopii s odhadní cenou domku otce Jaroslava Heráka. Žáci na základě těchto dvou dokumentů, které mají možnost srovnat s dokumenty podobného obsahu týkajícími se středních společenských vrstev (tedy fotografií a dokumentů o domech), srovnají životní podmínky romských rodin s ostatní společností. Všechny skupiny si vyberou mluvčího, který prezentuje výsledky pozorování. Pak učitel žáky seznámí s fotokopii vysvědčení Jaroslava Heráka, podle níž mohou tuto osobu charakterizovat. Učitel je upozorní, že v hlavičce je jeho otec opět označen jako „cikán“.
4. Pak učitel žáky seznámí s následujícími fakty: evidence všech osob považovaných za potulné cikány, zákaz přístupu na určitá území (lázně, obvody velkých měst), vydávání